

krovom, svako udo te velike obitelji neka si ustroji obitalište svoje kako najbolje znađe, bez da brata koga u svome tlači. A sve da ravna Edan isti ljubljani otac. Tako će biti, tako mora naša prostrana Domovina da se ustroji. Nu da se taj veliki cilj postigne, neophodno je potrebno da svi skupa oko njega što više moguće, činom i na najpošteniji način sudjelujete.

Mila Braćo! Uzdajte se kao dosad u vašeg Bana onako, kako se on sa odanom vjernostiju u svog visokog i junačkog vladara uzdaje; te buditemu u pomoć kod uređenja naše velike kuće. Kad onda tako zakonitu slobodu uživajući od godine do godine zreliji i iskusniji postanemo, moći ćemo ove poprave pošteno i smotreno činiti, kojeće naše blagostanje u sreću proricati.

Naš narod hrabar u boju posvedočiti će jamačno i kod toga novog uređenja svoju smotrenu mudrost te će to kako se za cijelo nadam naša najljepša slava biti kad mir i red sve više i više cvateći blagostanje te

duševnu i čudorednu izobraženost duboko usadimo.

Nu ne slušajte, Braćo, nipošto opomenah nesmotrenih i zlobnih ljudi, koji mrzeći na zakoniti poredak onde na neslogu, nepovjerenje i rat nagovaraju de sloga povjerenja i mira treba, sa preziranjem odvrćajte se od njiove rječite smjelosti već i zato, što oni kao sada tako i onda samo rječi trošahu Hiljade vas krvcu svoju u sve dobro svoje na Žertveniku (oltaru) domovine žrtvovahu, i dan danas žrtvujete. Bog je snam i spravednom stvari te ćemo mi pobjediti, te sretni biti.

Bog poživi i brani Ednokupnu Ustavnu Austriju, njezinog Mladog junačkog cara i našu Milu Domovinu.

U Rumi na dan 28. srpnja 1849.

Jelačić
Ban

(Svršiče se).

Dr. Josip Matasović.

PUBLIKACIJE

Kniewald, Dr. Dragutin »Antependij« u Dobrinju na otoku Krku (Izvadak iz »Godišnjaka sveučilišta u Zagrebu« god. 1929/30—1932/33).

Opisujući jedan slabo poznati spomenik starog crkvenog veza sa Dobrinja na otoku Krku, g. dr. Dragutin Kniewald nadovezuje na opis jednog sličnog spomenika, koji je ranije objavio u »Godišnjaku« za godine 1924/25—1928/29. U jednom i drugom slučaju radi se oltarnoj pali (koja je možda nekada služila kao oltarna slika), izrađenoj raznobojnim vezom na svili. Ovačke pale pored vezenih epitrahelija, slavni kazula i sličnih paramenta jesu važni ostaci naročito u srednjem veku razvijene tehnike takozvanog »slikanja iglom« i danas sačinjavaju dobrodošle spomenike slikarskoga stila. U »Antependiju u Dobrinju« g. autor prvo dodaje neke podatke o antependiju katedrale u Krku, koji je u međuvremenu obradila Betty Kurth u bečkom časopisu »Belvedere«. Iz oblika kazula, koje nose svetitelji na krčkom antependiju, kao i iz forme mitre sv. Kvirina i iz detalja arhitekturne pozadine bio je g. autor zaključio, da je antependij izrađen krajem XIV. ili početkom XV. stolecā. Sada je ova datacija potvrđena zapisom u inventaru krčke stolne crkve iz g. 1500, koja služi kao terminus ante quem. Dodaje se još jedan formalni razlog: oblik mitre na glavi utkanog biskupa, verovatno donatora. Sada prelazi na antependij, koji se još danas čuva u Dobrinju, a bio je izrađen za crkvu sv. Stje-

pana. Ovaj kasnosrednjevekovni vez, čiju sredinu sačinjava krunisanje Gospino, jednako je visok, kao i krčki antependij, samo je dužina bila nekada veća. Glavna scena nalazi se u arkadi kasnogotičkog oblika, kao i susedne figure sv. Stjepana i sv. Jakoba. Natpisi su latinski. Antependij nije bez kasnijih dodataka: u aplikaciji su dodani neki manje važni delovi, a lica glavnih figura su premazana masnim bojama. To je velika šteta, jer najviše ometa stilsko opredeljenje antependija. G. Kniewald je primetio između oba antependija potpunu sličnost u pogledu koncepcije, tehnike i građe, samo su izvesne razlike u broju figura i u obliku lukova, koji su »obični«. Zbog dosta slabih reprodukcija dobrinjskog antependija teško je detaljnije analizirati stil ovoga vanrednog umetničkog rada. Iz razloga, koji su druge prirode, nego čisto ikonografski razlozi g. autora, pridružujemo se njegovoj opštoj dataciji antependija u XIV. stolecu sa primedbom, da ga treba staviti u drugu polovinu i da potiče iz venecijanske škole, ma da identičnost sa radovima Paola i Lorenza Veneziana, kako ju nalazi Betty Kurth, iz reprodukcija nije evidentna. Za tu činjenicu bili bi potrebni originalni izgledi lica.

Publikovanje dobrinjskog antependija makar bez umetničko-historijskih ambicija i u ovoj formi je zaslužno delo, jer doprinosi poznavanju jedne velike umetničke epohe, koja ni u njenom teritorijalnom centru nije još uvek dovoljno detaljno poznata. Želili bi

samo, da se dođe do sretstava, koja bi omogućila zadovoljavajuće reprodukcije za svestranu naučnu obradu.

F. Mesesnel.

*

Konopczyński Władysław, Kazimierz Pułaski (Zyciorys. Z 14 ilustracjami. W Krakowie. Nakładem Polskiej Akademii umiejetności. 1931. Str. 420).

Univ. prof. V. Konopčinski, stručnjak osobito u historiji XVIII. stola, izdao je kod Poljske Akademije nauka životopis Kazimira Pułaskoga (1747—1779), jednog od najvažnijih ljudi tako zvane Barske konfederacije, koji je, kad nije mogao više da se bori za Poljsku, otišao u Ameriku, te tamo u boru za oslobođenje Washingtonove Amerike poginuo. To je jedan od legendarnih poljskih vitezova koji su se borili za »Vašu i našu slobodu«. Barski konfederati su u borbi protiv carice Katarine II tražili veze sa Turskom, te je Kazimir Pułaski 1773 iz Dubrovnika, kamo je iz Francuske došao 24. IV., poduzeo put preko Balkana u Carigrad. Čitav ovaj put opisuje nam se u knjizi od str. 341 dalje.

F. I.

*

Šašel Ivan, Živaliv slovenskih pregovorih in rekih. Novo Mesto, 1932. Str. 46.

Poznati i zaslužni sabirač belokranjskoga narodnog blaga (»Bisernice iz belokranjskega narodnega zaklada« 1906.—1909.) nastavlja u ovoj maloj knjižici svoj, gotovo bismo rekli, životni posao. Okupio je rukovet doista vrlo pregnantnih poslovice, u kojima imadu ma kakvu ulogu životinje. U nekima doduše sasvim sporednu, no u većine glavnu. Mnogo njih susrećemo kao stare znance iz hrvatskih strana; a tome će biti razlog, što ih je vjerojatno veći broj upravo iz Bele Krajine. Te se katkada dadu dosta dobro i prepoznati, naročito svojim štokavskim elementima (na pr. zacijelo: Mi o psu (ili: volku), a pes (volk) na vrata; Ako koza laže, rog ne laže i dr.). — I s toga razloga, pa i sa drugih, šteta je, što autor nije označavao, gdje je pojedina poslovice ili uzrečica konstatirana; bar kod onih, koje nisu općenitoslovenske. Bilo bi korisno za folklorista i to, da je negdje označio i izvore, odakle je građu birao (ako je nije svu sam pribrao). No i bez obzira na to, zbirka je zanimljiv priložak slovenskoj folklorskoj literaturi.

M. G.

BILJEŠKE

* U vezi s člankom g. dr. Josipa Bösendorfera »Kolonija Čiprovčana u Osijeku« (29. sv. »Narodne Starine« XI. knjiga str. 213. i d.) priopćio nam je g. Milan barun Turković (Sušak-Pećine), da je u prikupljanju materijala o svojoj obitelji, koja je u posjedu gospostije Kutjevo, naišao na genealogijske podatke i o Pejačevićima. Teritorij sredovječne cistercijske opatije M. D. M. de Gotho seu Kutjevo 1698. je iza oslobođenja Slavonije sa strane bečkoga Dvora poklonjen Družbi Isusovaca; imanje je bilo jezuitsko do 1773. (kad je red ukinut), zatim vlasništvo tzv. naukovne zaklade, a od 1882. imanje Turkovića. U popisu jezuitskih superiora i rektora u Požegi napominju se dva Pejačevića Isusovca, i to 1731. Jakob P. a 1772. Franjo P.

* G. Julije Hofmann u Slavoniskom Brodu darovao je gradskoj općini svoju numizmatičku zbirku koja će biti temelj budućega gradskoga muzeja u rečenom mjestu. Pohvalna su ovakova nastojanja širom naših kulturnijih provincijalnih sredina, a i u samom Sl. Brodu primjer je g. Hofmanna našao nasljednike: građani su po-

čeli izlučivati familijarne antikvitete i darivati ih općini za muzej. Posebno će »Narodna Starina«, s vremena na vrijeme, donositi izvještaje o sličnim pothvatima, a napose o stanju već uređenih muzeja tako da se u našem časopisu nađe svoje vrste katastar starina koji je domaćoj nauci toliko potreban.

* Uprava Dunavske Banovine preduzela je da osnuje banovinski muzej u Novom Sadu, za prvo vrijeme samo arheološko i etnografsko odjeljenje. Kao osnova poslužiće zbirke bivše bačko-torontalske ug. županije. Uporedo se radi i na organizovanju jednog Društva prijatelja Muzeja dunavske banovine Kraljevine Jugoslavije.

„NARODNA STARINA“ sv. 30., XII. knj., 1. br.

U ZAGREBU, 15. VII. 1933.

VLASNIK, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK :

Dr. JOSIP MATASOVIĆ

PROF. UNIV. U SKOPLJU.

TISAK »TIPOGRAFIJA« D. D., ZAGREB.